

Ефективним заходом з відтворення мисливської фауни Східного Поділля має стати охорона і контроль угідь від браконьєрів, суворе дотримання місячника тиші природи, а також ефективний розвиток напряму вольєрного розведення копитних тварин. Це дасть можливість на невеликій площі одержати максимальний економічний ефект. Передусім, це характеризує ефективність діяльності ведення мисливського господарства та отримання позитивних результатів у вигляді економічного прибутку. При чіткому впорядкуванні та організації на вольєрне розведення копитних тварин, не будуть мати впливу браконьєри та хижаки, які у природних умовах дуже лімітують чисельність їхніх популяцій [6]. В Україні встановлено 1986 вольєрних господарств загальною площею 6 тис. га, де утримується 2,2 тис. голів копитних тварин. З часом такі вольєрні господарства повинні стати центрами з розведення і розселення диких копитних тварин по всій Україні. Це дасть можливість для ефективного та інтенсивного розведення деяких видів мисливських копитних тварин.

Висновки. Стратегія формування ринкової економіки має бути спрямована на збереження біорізноманіття, підтримку продуктивності мисливських угідь, державну фінансову та правову підтримку розвитку мисливського господарства. В цілому, такі системні підходи забезпечать поступовий і ефективний перехід галузі на екологічно збалансований розвиток. Важливими етапами реформування мисливства мають стати стримування деградації мисливських угідь і мисливської фауни, екологізація інструментів мисливської політики, а також розвиток відповідної інфраструктури для підтримки місцевих промислів.

У мисливському господарстві Східного Поділля існують проблеми функціонального, інституційного, організаційного спрямування, що негативно впливають на результати його діяльності, знижують рівень ефективності, призводять до збитковості та загалом дискредитують галузь у очах суспільства. Це проблеми, пов'язані з користуванням мисливськими угіддями, охороною мисливських видів тварин, компетенцією мисливських органів, компетентністю посадових осіб, відшкодуванням збитків.

Безоплатне та неконкурентне надання у користування мисливських угідь призводить до їх неефективного використання. Для вирішення цієї проблеми необхідно розробити механізм визначення ринкової вартості користування мисливськими угіддями та надання їх у користування на конкурентних засадах. Для втілення прикладного аспекту такої діяльності необхідно організувати співпрацю із органами законодавчої, виконавчої гілок влади, місцевого самоврядування. Важливою проблемою залишається нерегульоване та безконтрольне виготовлення та реалізація документів на право полювання, відсутність повноважень у деяких категорій користувачів мисливських угідь для ефективної боротьби з браконьєрством. Також потребують уваги проблеми правовому регулюванні чисельності хижаків, селекційне та діагностичне добування мисливських видів тварин, хижих та шкідливих видів дичини на заповідних територіях, діяльність вольєрних господарств. Необхідно врегулювати процедуру видачі трофейних листів, дозволів на розведення рідкісних видів тварин. Потребує уточнення перелік дозвільних документів для добування шкідливих видів тварин.

Список використаних джерел

1. Лісовий кодекс України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про Державну програму “Ліси України” [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581-2002-п>
3. Данилишин Б. М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України // Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, В. С. Міщенко, Я. В. Коваль // –К.:РВПС України. – 1999. – 716 с.
4. "Про тваринний світ" Закон України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>
5. "Про мисливське господарство та полювання" Закон України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>
6. Ссавці України під охороною Бернської конвенції / За ред. І. В. Загороднюка. – Київ, 1999. – 222 с.

УДК 502/504-022.32(1-22)

С.О. Пустова, аспірант кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності,

В.М. Боголюбов, доктор пед.наук, професор, завідувач кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності, Національний університет біоресурсів та природокористування

ОБҐРУНТУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

У статті наведені основні документи нормативно-правової бази органів державної влади України у сфері реалізації цілей і завдань сталого розвитку в перехідний період. Розкрито теоретико-методологічні засади стратегії сталого розвитку сільських територій. Підкреслено важливість і актуальність розроблення системи індикаторів і показників сталого розвитку сільських територій.

Ключові слова: сталий розвиток, категорії, показники, індикатори, сільські території, довкілля.

Домінуючою світовою тенденцією останніх десятиліть є підвищення комфорту людського існування. Мета сталого розвитку – збереження якості життя нинішнього і майбутнього поколінь з урахуванням можливостей оточуючих екологічних систем. При цьому, високі стандарти умов життєдіяльності населення повинні поєднуватися з його дбайливим ставленням до довкілля, як до безпосереднього продовження середовища власного помешкання. В рамках документів зі сталого розвитку наголошується на необхідності забезпечення, в першу чергу, доступності якості питної води, каналізації, безпечних продуктів харчування, що актуально не тільки для бідних, а й країн з високим рівнем людського розвитку.

Серед вагомих причин поглиблення кризової екологічної ситуації в Україні варто виділити відсутність науково-обґрунтованих критеріїв та показників оцінки екологічних загроз національній безпеці, а також низький рівень пріоритетності державної екологічної політики при відсутності дієвого екологічного моніторингу.

Останніми роками в Україні досить активно досліджувались проблеми переходу до сталого розвитку взагалі, значно менше приділялось уваги проблемам переходу до сталого розвитку сільських територій. Більшість вітчизняних вчених наповнюють категорію “сталий розвиток” в основному саме екологічним змістом, не акцентуючи увагу на тому, що сталий розвиток, крім екологічного, включає ще й економічний та соціальний аспекти [10]. А саме за соціально-економічними аспектами українське село деградує найбільше. Таким чином, проблема переходу до сталого розвитку сільських територій є надзвичайно актуальною.

Виходячи з сучасних трактувань, сталий розвиток сільських територій можна охарактеризувати як рівномірне нарощування позитивних соціальних показників (життєвого рівня населення, інфраструктури, освіти, здоров'я і т.д.) в повній відповідності з економічним та екологічним розвитком сільської місцевості [3; 4].

Питання сталого розвитку населених пунктів вже набули певного рівня пріоритетності на загальнодержавному рівні завдяки затвердженій «Концепції сталого розвитку населених пунктів» (1999 р.). Ініціативу держави підтримали і на місцевому рівні, зокрема, про це свідчить реалізація в Україні таких проектів, як «Муніципальна мережа для екологічно стійкого розвитку» (2001-2002 рр.), «Муніципальна програма врядування та сталого розвитку» (2004-2013 рр.), розроблення деякими містами концепцій, стратегій, планів і програм сталого розвитку та ін. Більше того, указом Президента України від 12 січня 2015 року схвалено Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020».

Поштовхом для ініціатив з розроблення індикаторів сталого розвитку став «Порядок денний на XXI століття», у статті 40-ій якого вказано на необхідність розроблення показників сталого розвитку, як основи для забезпечення процесу прийняття управлінських рішень на всіх рівнях організації суспільства.

Питанням сталого розвитку і розробленню відповідних індикаторів чи показників, які б забезпечували ефективне оцінювання досягнутих результатів, присвячені праці М. З. Згуровського, В. П. Кучерявого, С. В. Хлобистова, Н. М. Андрєєвої, О. М. Алімова, Ю. І. Сохи, В. О. Баранніка, В. З. Латипової, О. Г. Яковлевої та ін. Значну частину праць присвячено питанням оцінювання сталого розвитку регіону чи територій за допомогою показників, індикаторів або індексів, зокрема праці Герасимчук З.В., Кубатко О.В., Мельника Л.Г., Орловської Ю.В., Шкарупи О.В. та ін

Згідно з дослідженнями провідних науковців Г.О. Білявського, М.А. Хвесика, М.О. Клименка, О.А. Брежицької, Б.М. Данилишина, В.І. Данилов-Данильяна та ін., оцінку території регіону необхідно проводити на основі аналізу динаміки змін показників-індикаторів, які найбільш широко характеризують усі складові розвитку населених пунктів: екологічну, економічну та соціальну сфери [2]. Разом з тим, залишаються мало вивченими теоретично-методологічні засади обґрунтування показників соціально-економічного і екологічного розвитку сільських населених пунктів.

Харламова Г. та Бутковський В. пропонують використовувати інтегральний показник екологічної безпеки держави – Environmental Safety Index (ESfI), в основу якого закладені не лише екологічні, а й соціальні та економічні індикатори. Вчені пропонують до екологічних індикаторів віднести: якість повітря житлової зони, забруднення атмосферного повітря, доступ до якісної питної води, очищення стічних вод, використання пестицидів, зміну лісового покриву, рибні запаси та викиди CO₂; до економічних – ВВП на душу населення, чисті іноземні інвестиції, середню заробітну плату, доступ до електроенергії, державні витрати на охорону навколишнього середовища, використання альтернативної енергетики; до соціальних – зайнятість населення, очікувану тривалість життя, щільність населення, відсоток населення з вищою освітою, дитячу смертність [12, с. 94].

З огляду на значні відмінності в рівнях екологічної безпеки в різних областях України, багато науковців цілком справедливо пропонують використовувати індекс екологічної безпеки регіону. Так, Обиходом Г. та Омелянко Т. у 2010 р. було здійснено інтегральну оцінку рівня екологічної безпеки України та її регіонів на основі аналізу стану атмосферного повітря (18 показників), водних ресурсів (30 показників), земельних ресурсів (10 показників), лісових ресурсів (12 показників), надр (7 показників), екзогенних геологічних процесів (22 показники) та стану поводження з відходами (18 показників) [9]. Дані для розрахунку були отримані з екологічних паспортів областей.

Боронос В. та Довга Л. пропонують використовувати інтегральний індекс екологічної безпеки регіону, який містить 5 індикаторів (індикатор управління енергозбереженням, індикатор фінансової бази збережен-

ня довкілля, індикатор екологічного захисту, індикатор антропогенного навантаження на територію, індикатор участі громадських організацій в охороні довкілля), кожен з яких характеризується певною сукупністю зміних [1, с. 55]. Наприклад:

– *індикатор управління енергозбереженням* розраховується на основі показника витрат на енергоресурси в бюджеті області та показника витрат на реалізацію заходів з енергоефективності;

– *індикатор фінансової бази збереження довкілля* включає показники податкових надходжень за природокористування до обласного бюджету (екологічний податок, рентна плата за спеціальне користування лісовими ресурсами, надрами, за використання води та ін.) та платежів до фонду охорони навколишнього природного середовища (ОНПС);

– *індикатор екологічного захисту* показує розмір видатків з бюджету на охорону довкілля та платежі по екологічному страхуванню;

– *індикатор антропогенне навантаження* на територію регіону характеризується такими змінними: поведження з водними ресурсами, поведження з відходами, стан атмосферного повітря, земельних ресурсів тощо.

Незважаючи на високий науковий рівень досліджень науковців, досі не існує єдиного підходу до визначення системи індикаторів екологічної безпеки та їхніх порогових значень. Тому, поряд з вирішенням значної кількості екологічних проблем, суттєвого значення набудатиме процес розробки і поступового впровадження у життя системи показників, які визначатимуть стан екологічної безпеки в Україні.

Метою цієї статті є розроблення одного з важливих складників системи індикаторів сталого розвитку – екологічних індикаторів сталого розвитку сільських територій, які б відображали реальну екологічну ситуацію в українських селах і створили основу для оцінювання ефективності муніципального екологічного менеджменту та досягнутих результатів сталого розвитку міста.

Індикатор сталого розвитку ([англ. index of sustainable development](#)) — це показник, який дозволяє судити про зміни стану економічної, соціальної або екологічної складової розвитку. Основною метою введення індексів є оцінка ситуації або події, для прогнозу розвитку ситуації, що склалася, і розробки шляхів її вирішення. На сьогодні практично відсутні обґрунтовані кількісні критерії, які б дозволяли вимірювати ступінь переходу до сталого розвитку держави, громад окремих регіонів і територій.

Виділяють два підходи до побудови індексів та індикаторів:

1. Побудова системи індикаторів, за допомогою яких можна судити про окремі аспекти розвитку: екологічних, соціальних, економічних та інших аспектів стану суспільства

2. Побудова інтегральних, агрегованих індексів, за допомогою яких можна комплексно судити про розвиток країни (або регіону). Основна складність при агрегуванні інформації в індекси полягає у визначенні ваги вихідних показників без втрати значущості і без зайвої суб'єктивності. Зазвичай агреговані показники поділяються на такі групи:

- соціально-економічні;
- еколого-економічні;
- соціально-екологічні;
- еколого-соціо-економічні.

Розроблення екологічних індикаторів сталого розвитку сільських територій базуються на підході, висвітленому в метриці для вимірювання процесів сталого розвитку регіонів, а також використані індикатори сталого розвитку, запропоновані ООН [8], які є орієнтиром для кожної країни чи окремої території при розробленні власних індикаторів сталого розвитку. Окрім того, під час розроблення індикаторів та показників екологічного складника сталого розвитку враховано результати проведеного аналізу досвіду переходу до сталого розвитку населених пунктів в ЄС.

Загалом, відбір індикаторів та показників, які є складниками системи визначення індексу екологічного виміру сталого розвитку села, ми проводили на основі аналізу інформації, яка міститься у таких документах, як: Екологічний паспорт області (зокрема, Екологічний паспорт Київської області (2016-2017 рр.), статистичні збірники (зокрема, Головного управління статистики у Київській області), Національні доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні (2006-2011 рр.), Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища (зокрема, у Київській області (2006-2015 рр.), інформаційно-аналітичні огляди «Стан довкілля в Україні» (2008-2013 рр.), Закони України («Про охорону навколишнього природного середовища», «Про підтвердження відповідності», «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»), державні санітарні норми та правила (ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною») та ін. Варто підкреслити, що відбір показників здійснювався з урахуванням особливостей екологічної ситуації і актуальних екологічних проблем в українських селах, а також особливостей збору інформації про стан довкілля в Україні, адже результати розрахунку показників та індикаторів значною мірою залежатимуть від інформаційної бази дослідження.

Для формування індикаторів екологічного виміру, враховуючи дефіцит матеріальних ресурсів та невідкладність вирішення питання, пропонується застосувати такі концептуальні підходи: індикатори повинні максимально відповідати вимогам чинних нормативних - правових актів, вимагати внесення мінімальної кількості змін та доповнень до них; максимально використати діючу систему моніторингу довкілля; мати

оптимальну кількість показників; забезпечити максимально вірогідну оцінку екологічного стану держави, регіонів, населених пунктів.

Для досягнення цілей сталого розвитку сільської громади пропонуємо використовувати такі екологічні показники сталого розвитку в галузі охорони навколишнього природного середовища (екологічні індикатори сталого розвитку):

1. *Показник задоволення населення станом довкілля* на підставі проведення щорічного соціологічного опитування, у відсотках.

2. *Рівень фінансування природоохоронних заходів* (щорічний відсоток бюджетних та інших коштів на природоохоронну діяльність).

3. *Якість атмосферного повітря* (кількість днів на рік, коли концентрації оксиду вуглецю, сполук сірки, діоксиду азоту, аерозолів, пилу та інших забруднювачів перевищують гранично допустимі концентрації за результатами моніторингових досліджень).

4. *Якість поверхневих вод* на підставі проведення моніторингових досліджень хімічного, органічного та бактеріологічного забруднення акваторії річок та внутрішніх водойм у межах сільського населеного пункту.

5. *Якість питної води* за результатами моніторингових досліджень (відсоток проб, які відповідають державному стандарту).

6. *Показник перероблених та знешкоджених побутових і промислових відходів* по відношенню до обсягів їх утворення за захоронення (у відсотках).

7. *Обсяг споживання природних ресурсів* (щорічне середнє споживання питної води, електроенергії, газу, теплової енергії на одного мешканця селища на добу за результатами аналітичних вимірів).

8. *Показник здоров'я населення* (щорічні показники захворюваності, які обумовлені станом навколишнього природного середовища: захворювання кишково-шлункового тракту, органів дихання, онкозахворювання, інфекційні та ін.).

9. *Площа природно-рекреаційної зони* (щорічні середні показники на одного мешканця в межах селища).

Важливими завданнями дослідження процесу переходу до сталого розвитку сільських територій є збір, систематизація, формування баз даних про наявність і стан виробничо-ресурсного та трудового потенціалу, характер та інтенсивність його використання. Доцільними вбачаються тематичне структурування отриманих даних, їх аналіз, візуалізація результатів дослідження. Лише високоякісна та достовірна інформація про стан соціально-демографічних, екологічних та економіко-виробничих проблем може стати запорукою успішного вирішення розробки організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сталого розвитку сільських територій в сучасних умовах.

Вирішення подальших теоретичних і практичних завдань щодо формування дієвого організаційно-економічного механізму реалізації стратегії сталого соціально - економічного розвитку сільських територій України потребує обґрунтування алгоритму, структурної схеми, систематизації методів і дослідницьких технологій дослідження сучасного стану сільських територій та їхніх складових, а саме природно-ресурсного і трудового потенціалу, господарських об'єктів, соціально - демографічних, економічних, інноваційних, екологічних процесів. Також слід наголосити на тому, що на сьогодні в Україні здійснюється адміністративно-територіальна реформа, результатом якої є створення нових об'єднаних територіальних громад та формування органів місцевого самоврядування. Ця реформа є невід'ємною складовою децентралізації влади в Україні і націлена на забезпечення ефективної реалізації прав громадян, надання публічних послуг належної якості, збільшення прав і повноважень місцевих громад. Під *сталим розвитком сільських територій* у сучасних умовах, особливо, коли здійснюється адміністративно-територіальна реформа, розуміється формування сільської громади, яка буде у змозі забезпечити розширене відтворення населення та зростання рівня і якості його життя, виробництво сільськогосподарської продукції, забезпечення природоохоронних заходів, ощадливого використання наявних природних ресурсів та турботу про майбутні покоління.

Отже, перехід до сталого розвитку сільських громад і територій слід вважати, на наш погляд, першочерговим завданням у розбудові нашої держави. Перспективами подальших досліджень є аналіз необхідних вимог щодо формування спроможних ефективно діяти сільських громад, обґрунтування перспективних шляхів щодо забезпечення такої спроможності та обґрунтування основних індикаторів (показників), які повинні міститися в перспективному плані розвитку об'єднаної територіальної громади (ОТГ) та забезпечення відповідності такого перспективного плану моделі сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Боронос В.Г. Методичні підходи щодо оцінки рівня безпеки регіону шляхом розширення системи екологічних індикаторів / В.Г. Боронос, Л.В. Довга // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1: Економіка. - 2014. - Вип. 4. - С. 52-59.

2. Брежицька О.А. Моніторинг індикаторів сталого розвитку територій малих міст // Вісник НУВГП: збірник наукових праць. Випуск 4 (60). – Рівне, 2012. – с. 36-42.

3. Гоголь Т.В. Економічний механізм сталого розвитку сільських територій / Т.В. Гоголь // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. - №1. – С.15-19.

4. Кирич Н. Б. Індикатори сталого розвитку регіону / Наталія Кирич, Тетяна Лібусь, С. М. Співак // Матеріали Міжнародної науково-технічної конференції „Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій“ до 100 річчя з дня заснування НАН України та на вшанування пам'яті Івана Пулюя (100 річчя з

дня смерті), 22-24 травня 2018. — Т. : ТНТУ, 2018. — С. 304–305. - Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/25449>

5. Кучерявий В. П. Проблеми сталого розвитку урбоєкосистеми великого міста / В. П. Кучерявий // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.12. – С. 23–29.

6. Лотиш О. Л. Система екологічних індикаторів сталого розвитку міста як інструмент оцінювання ефективності муніципального екологічного менеджменту / О. Л. Лотиш. // Ефективна економіка. - 2013. - № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_7_38.

7. Методичні рекомендації з розрахунку індексу соціо-економіко-екологічного розвитку району / Упоряд.: А.М. Прищеп, Л.В. Клименко. – НУВГП; 2009. – 32с.

8. Мониторинг окружающей среды: Руководство по применению экологических показателей в странах Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии, Европейская экономическая комиссия, Комитет по экологической политике, Четырнадцатая сессия, Женева, май 2007.

9. Обиход Г.О. Методичні підходи щодо оцінки рівня екологічної небезпеки регіонів України / Г.О. Обиход, Т.Л. Омеляненко // Ефективна економіка : [електронне наукове фахове видання]. – 2012. – № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1429>.

10. Сталый розвиток регіонів України : звіт Інституту прикладного системного аналізу НАН України і МОН України / наук. керівник М. Згуровський. – К. : НТТУ «КПІ», 2009. – 197 с.

11. Сталый розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика: у 2-х т. / Н. М. Андреева, О. М. Алимов, Є. В. Хлобистов [та ін.]; за наук. ред. Є. В. Хлобистова. – Сімферополь: Аріал, 2011. – Т. 1. – 464 с.; Т. 2. – 340 с.

12. Харламова Г. Индекс екологічної безпеки України: концепція та оцінка / Г. Харламова, В. Бутковський // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2014. – Вип. 7. – С. 92-98.

УДК 3.07:37:502

Н.М. Рідей, д.пед.н., професор кафедри освіти дорослих
ННІНО Національний педагогічний університет ім. М.П.
Драгоманова

О.С. Кондур, к. ф.-м. н., доцент; декан педагогічного факультету
Прикарпатського національного університету ім. В.
Стефаніка;

О.К. Кацєро, аспірантка кафедри освіти дорослих
ННІНО Національний педагогічний університет ім. М.П.
Драгоманова

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕКСПЕРТНО-АНАЛІТИЧНОЇ ТА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗВО

У ході системного аналізу етіології і хронології Болонського процесу з аксіологічним оцінюванням процесів глобалізації у структурно-логічному ланцюгу його дослідження виокремлено ініціативно-декларативний та структурно-організаційний етапи синхронізації. Європейські та трансграничні інтеграційні узгодження схарактеризовано у програмно-формульованому та комунікативному, офіційно-організаційному етапах, де проголошено створення Європейського простору вищої освіти як стратегією спонукання і поступу соціально-економічного розвитку на підґрунті сучасних наукових знань і забезпечення комлементарності єднання у Європі.

Ключові слова: освіта для сталого розвитку, стратегія сталого розвитку держави, управління якістю, модернізація освітніх систем.

Мета дослідження– формування методології управління якістю освітніх систем в умовах глобалізації у фундаментально-теоретичних, методико-організаційних та практично-прикладних засадах, а також концептуальні провідні світові педагогічні та управлінські моделі в умовах освітньої глобалізації, їхнє ідейно-світоглядне підґрунтя, котрі й обумовлюють специфікації ефективних освітніх реформ, зокрема, та втілення в них глобально-світових освітніх процесів в цілому. Дерево цілей – встановлення ролі стратегічного управління педагогічною інноватикою системи закладу вищої освіти та розвитком його модернізації; структурно-організаційний і структурно-функціональний аналіз розвитку та методика управління якістю освітніх систем в умовах глобалізації; обґрунтування, дослідження, методології, структуризації, класифікації міжнародного науково-метричного інструментарію, як системи управління якістю релевантності міжнародної підготовки та наукового пізнання за сучасними освітньо-науковими та кваліметричними технологіями; встановлення ефективності моделей управління якістю освітніх систем за розробленою методикою.

Системний аналіз етіології і хронології Болонського процесу з аксіологічним оцінюванням процесів глобалізації з 1997 по 2005 роки у структурно-логічному ланцюгу його дослідження від Лісабонської конвенції, декларацій – Сорбонської, Паризької, Болонської, Саламанської конференції, комюніке – Празького, Берлінського, Бергенського сприяв виокремленню основних етапів синергії трансграничної інтеграції систем освіти глобального, регіонального та національного рівнів – *ініціативно-декларативний* (1997-1999 р.р.) та *структурно-організаційний* (2001-2005 р.р.), які сприяли трансформації національних систем освіти